

4 Homo politicus

4.2 Okresní politik

Ve svých pamětech můj tatínek Ladislav píše, že jeho dědeček Josef působil v okresním zastupitelstvu. Sam však asi neměl ani tušení, jak hodně zde byl činný. My to díky poměrně rozsáhlým dochovaným archiváliím ve Státním okresním archivu v Pelhřimově dokážeme zrekonstruovat vcelku obstojně. Jedna maličkost ale chybí. Ačkoliv byl pradědeček, jak si ještě blíže ukážeme v další kapitole, poměrně aktivní v katolickém hnutí (zvláště v tom zemědělském), a to dokonce i v čase před první světovou válkou, přesto se nad jeho instalací do funkce místopředsedy okresní správní komise vznášejí stín jistých pochybností, respektive nejistoty, jak se z dotyčného místního činitele stal takřka přes noc vrcholný okresní politik.

Když přitom mluvím o jisté překotnosti v životě mého pradědečka, mám tím na mysli to, že prvotní návrh samotné okresní organizace lidové strany ohledně stranické nominace do pelhřimovské okresní správní komise s žádným Josefem Bezděkovským nepočítal. Tento návrh vzešel z podnětu zemské správy politické, která již 19. února 1919 vydala oběžník k plánovanému rozpuštění okresních zastupitelstev. Zmiňuje v něm usnesení Národního shromáždění ze 7. února téhož roku, v němž je vláda vybízena k rozpuštění veškerých okresních zastupitelstev a dosazení okresních správních komisí na jejich místo. Na základě výnosu ministerstva vnitra tak zemská správa vyzvala jednotlivé okresní politické správy, aby do konce února sestavily prvotní návrh na obsazení jednotlivých okresních správních komisí s tím, že vodítkem jim mělo být rovnoměrné zastoupení hlavních politických stran v zemi. To prvotní návrh pelhřimovské správy z 1. března asi úplně nesplňoval. Nejen že za předsedu byl navržen agrárník Václav Donát, ale na předních místech seznamu jsou ještě další dva zástupci této strany (Bína a Šlechta), dále dva zástupci Kramářových státoprávních (později národních) demokratů (z toho jeden v pozici místopředsedy komise), dva zástupci sociálních demokratů, jeden za národní socialisty a živnostníky a téměř až na samém konci seznamu jsou pak uvedeni dva zástupci strany lidové (děkan Vaněk a starosta Dolní Cerekve Kadlec)¹.

O tom, že šlo v tomto případě jen o prvotní návrh seznamu kandidátů, který patrně nebyl příliš konzultován se samotnými politickými stranami, svědčí dochovaná korespondence v úřadě okresní správy z období duben až červen 1919, kde se dočítáme o tom, jaké byly aktuální požadavky jednotlivých politických stran. Agrárníci například nebyli spokojeni s pouze trojčlenným zastoupením v daném správním orgánu² a od okresní organizace strany lidové došel 12. května pozměněný seznam jejich zástupců v okresní správní komisi, podle něhož měl děkana Vaňka nahradit nějaký Jan Hejda (rolník z Boru)³.

¹ MZA v Brně – SOKA Pelhřimov, fond OÚ PE, inv. č. 781, 132 fol. (Pozvánky ze schůzí okresní správní komise 1916 – 28).

² Viz dopis Okresní agrární organizace z 11. 5. 1919 podepsaný předsedou okresní organizace Václavem Donátem a důvěrníkem Bínou. Tamtéž.

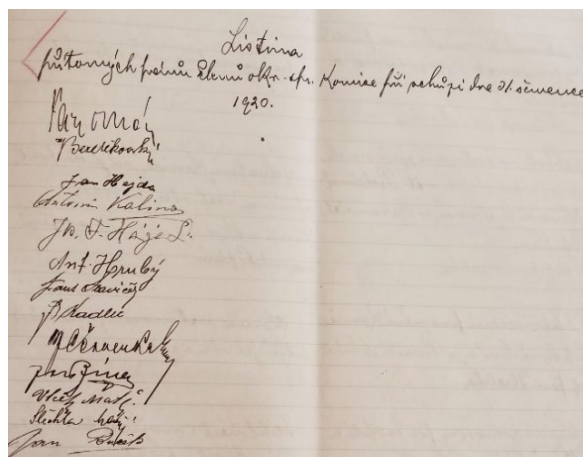
³ Pradědeček Josef nebyl v tomto nominačním seznamu za lidovce uveden ani jako náhradník. Tím měl být jakýsi Augustin Drahorád, bednář z Pelhřimova. Tamtéž.

Ani tato jména však evidentně neměla jistotu schválení. A nešlo patrně jen o lidovecké zástupce. Po vyhlášení obecních voleb v červu 1919, v nichž byl již pradědeček potvrzen jako rohozenský starosta, se obecně ozvaly hlasy, že by konečné složení příslušných správních komisí mělo více odrážet právě výsledky těchto voleb⁴. Dne 29. srpna pak došel od zemské správy pokyn, aby do pěti dnů okresní správa své předchozí návrhy zrevidovala, a když ta pelhřimovská tento úkol splnila, najednou se na seznamu pradědečkovo jméno objevilo, a to hned v pozici místopředsedy komise⁵.

Není to vcelku fascinující příběh? Ještě před samotnými obecními volbami v červnu 1919 si možná ani sám pradědeček nebyl úplně jistý, zda bude moci pokračovat jako obecní starosta, a najednou dostal možnost jít dělat „politiku“ na okres a odstartovat zde tak své víc než dvacetileté působení v regionální samosprávě.

Než se podíváme, co vše toto působení zahrnovalo, podívejme se krátce, jaká byla působnost okresních orgánů v Pelhřimově. Surčitostí víme, že se vztahovala na 81 katastrálních obcí o rozloze 41 922 ha. Vykonávala se zde jednak přenesená působnost (záležitosti vojenské správy jako ubytování vojska, přípravek či odvody koní v době mobilizace a také záležitosti soudní a finanční správy) a dále pak i samostatná působnost. Ta se týkala jednak záležitostí obecních (spojování a rozlučování obcí, změny hranic, dohled na práci obecních představitelů, rozvrh obecních přírážek, dohled na obecní jmění), jednak záležitostí okresních (zastupování okresu navenek, dohled nad finančním hospodařením okresu a jím zřizovaných ústavů a fondů, správa jmění okresu). Dále se zde řešily záležitosti týkající se zakládání fondů a ústavů (nemocnice, sirotčince, dětské útulny, okresní stravovny), samostatné výdělečné hospodářské činnosti (provozování lomů a štěrkoven), zřizování okresní spořitelny a pojišťovny, a od roku 1882 okresní hospodářské záložny. Neměli bychom pak zapomínat ani na tak žhavá témata jako výstavba a údržba sítě okresních silnic, snaha o vybudování železničního spojení a elektrifikaci, zřizování zdravotních obvodů a jejich obsazování lékaři či přispívání na provoz škol⁶.

Pokud jde o konkrétní témata, kterým se můj pradědeček Josef v uvedeném orgánu věnoval, zdá se, že zatímco v samotných začátcích jeho existence toho pradědeček (vyjma členství

⁴ Viz třeba dopis Okresního výkonného výboru Jednoty československých malozemědělců v Pacova ze dne 5. 8. 1919. Tamtéž. Srovnej dále s ČOPÍK, Jan: Proměny a kontinuita české komunální politiky, Praha 2014, str. 93.

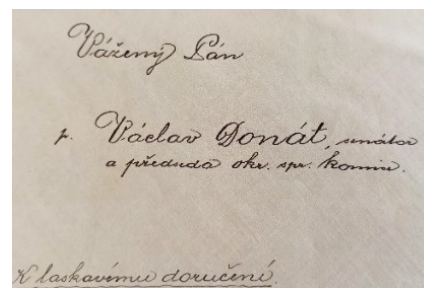
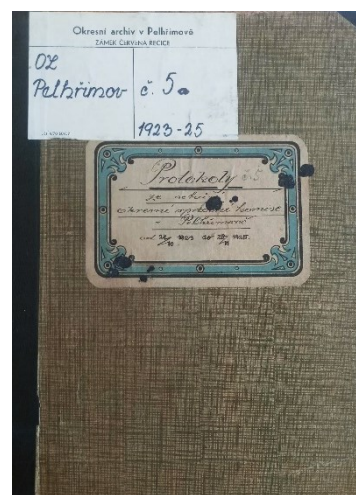
⁵ To by nás mohlo vest k závěru, že právě lidovci (a svým způsobem i agrárníci) uspěli na Pelhřimovsku výrazně lépe, než tomu bylo na celostátní úrovni. Zatímco agrární strana skončila celkově s 15,3 % na místě třetím (za Sociálními demokraty a Národními socialisty), lidovci s 9,8 % ještě o místo níže. Viz RYŠÁNEK, Martin: Obecní volby roku 1919 v Československu s přihlédnutím k předchozímu správnímu vývoji (bakalářská práce), Fakulta sociálních věd, Universita Karlova, Praha 2012

⁶ Viz ŠIMEROVÁ, Jarmila, SVOBODA, Eduard: Okresní zastupitelstvo Pelhřimov (archivní pomůcka č. 4), str. 5.

v zemědělské komisi) moc na starost neměl, postupně (cca od roku 1923) získal poměrně rozsáhlou agendu „věcí správních“, jak byly tyto souhrnně označeny v programu příslušných jednání. Spadala sem poměrně široká škála témat od vyřizování žádostí různých institucí, sdružení a spolků či konkrétních jedinců (např. žádost okresních zaměstnanců o dovolenou, žádost hasičské župy o náhradu členských příspěvků či žádost okresního zvěrolékaře Hovorky o definitivu) až po různé body spíše informativní povahy (např. zpráva o poradě o župním zřízení v Jihlavě). Snad jen jednou se Josef Bezděkovský dostal k tématu v kategorii „komunikační záležitosti“, když se v lednu 1925 jeho jméno objevuje u bodu týkajícího se úpravy jízdního řádu autobusové dopravy v rámci okresu. Jednou též podával zprávu o stavu obecního chudobince⁷.

O tom, nakolik pradědečka Josefa práce v uvedené komisi bavila a nakolik ji (i s ohledem na témata, která mu byla přidělována) považoval za mírně řečeno rutinní či nezáživnou, můžeme v zásadě jen spekulovat. Faktem je, že se čas od času z jednání komise písemně omluvil a nominoval za sebe náhradníka, jímž byl pokaždé nám již známý děkan Vaněk. Někdy se ty důvody jeho absence zdají být zcela pochopitelné, jako třeba když 25. srpna 1924 píše, že se zrovna vrátil z Pelhřimova a nemůže se sem proto obratem zase vrátit jen kvůli schůzi komise, zvláště když ta se koná v sobotu⁸. Jindy ale o svých důvodech (raději?) pomlčel. V příslušné složce okresního archivu v Pelhřimově se ovšem najde i zajímavý lístek adresovaný tehdejšímu předsedovi Okresní správní komise Matěji Šlechtovi, kde píše, že vrací spisy, o nichž má být zpravodajem a žádá jej, aby „byla vybrána schopnější osoba pro referát mně přidělený.“ Těžko samozřejmě říci, jak moc vážně to tehdy Josef myslel, faktem však zůstává, že předseda Šlechta mu obratem odpisuje, že ho uvedená žádost „nemile překvapila“ a žádá jej, aby si daný referát podržel. „Není prázdných pochybností, že jakožto místopředseda jste pro referát tento osobou především povolánou,“ snaží se mu zalichotit a kromě toho ještě připomíná svou již jednou údajně řečenou žádost, „abyste za mne po nějakou dobu úřadoval“⁹.

Nevíme samozřejmě přesně, co konkrétně měl tímto Matěj Šlechta na mysli, faktem ale je, že s jistým zastupováním předsedy měl již Josef z minulosti určité zkušenosti, a to ještě z éry Šlechtova předchůdce Václava Donáta. Ten byl, jako majitel velkostatku v Pavlově na Pelhřimovsku, a především jako někdejší říšský poslanec a člen Revolučního Národního shromáždění, a později pak i coby senátor bezesporu významnou osobností přesahující hranice zdejšího regionu. Nelze se tak divit, že již

⁷ MZA v Brně – SOKa Pelhřimov, fond Okresní zastupitelstvo Pelhřimov (dále jen OZ PE), inv. č. 52, kart. 3 (Oznámení na schůzi 1923–28), např. str. 103, 112, 259, 271, 287.

⁸ MZA v Brně – SOKa Pelhřimov, fond OZ PE, inv. č. 52, kart. 3, str. 64.

⁹ MZA v Brně – SOKa Pelhřimov, fond OZ PE, inv. č. 52, kart. 3, str. 110.

v roce 1923 se najde období (zhruba ohraničené koncem května¹⁰ a polovičkou října), kdy Donát na regionální politiku neměl zřejmě moc času. Za celé toto období se nezvykle uskutečnilo jen jedno jednání Okresní správní komise, a to 6. srpna 1923 za předsednictví Josefa Bezděkovského, který si přitom při této příležitosti neodpustil poznámku, že tajemník komise byl již dříve upozorněn na potřebu svolat toto jednání, na což však nereagoval. Ten pak ve své reakci vzniklou situaci vysvětluje tím že předseda Donát se měl původně ujmout svého úřadu již do čtyř týdnů¹¹. Situace se zastupováním se ovšem znovu opakovala začátkem roku 1924, kdy Josef jako místopředseda řídil hned tři ze čtyř jednání uskutečněných v první polovině daného roku¹². Spekulovat přitom můžeme, nakolik tyto časté Donátovy absence souvisely s tím, že právě tehdy vrcholila tzv. „Prášková aféra“¹³, při jejímž politickém řešení se Donát poměrně angažoval¹⁴. Když tato kauza nakonec skončila dne 14. února 1924 odchodem agrárníka Karla Práška z čela senátu, stal se jeho nástupcem právě Václav Donát. To na úrovni pelhřimovské správy se vše každopádně vyřešilo až nástupem nové správní komise v listopadu 1924, tentokrát tedy již pod vedením zmiňovaného Šlechty. Tehdy už by Donát skoro třičtvrtě roku předsedou senátu.

Pokud by se někdo domníval, že politická činnost mého pradědečka na okresní úrovni skončila v okamžiku zániku okresní správní komise a obnovení činnosti okresních zastupitelstev (a výborů), velice by se mýlil. Ve volbách do okresního zastupitelstva, které proběhly v listopadu 1928, totiž vedl kandidátku strany lidové a není tak asi moc velkým překvapením, že byl na jaře 1929 zvolen nejen okresním zastupitelem, ale rovněž jedním ze členů okresního výboru. V obou těchto orgánech pak bez přestávky působil až do roku 1942, kdy za éry protektorátu německá okupační správa tyto orgány zrušila.

¹⁰ Již v tomto případě je zajímavé, že Donát uvedené jednání sice osobně řídil, podepsán pod protokolem z jednání je však pouze Josef Bezděkovský (což u jiných jednání nebylo zvykem).

¹¹ MZA v Brně – SOKA Pelhřimov, OZ PE, kniha 5 (Protokoly ze schůze okresní správní komise 31. 12. 1921 – 24.9. 1923), str. 80.

¹² MZA v Brně – SOKA Pelhřimov, OZ PE, kniha 5a (Protokoly ze schůze okresní správní komise v Pelhřimově 27.10. 1923 – 28.11. 1925), str. 124–131.

¹³ Šlo o úplatkářskou aféru, která otřásla Československem na přelomu let 1923–24, do níž se vedle vysokých státních úředníků zapletl agrární politik a tehdejší předseda senátu Karel Prášek. Ten jako předseda Družstva hospodářských lihovarů a správce lihovarnického dispozičního fondu zneužil asi 30 milionů korun, z nichž 3 miliony prokazatelně použil k uplacení komunistického odborářského předáka a také vedení kina, které patřilo národně-socialistickým odborům. Masarykova role při řešení Práškovy aféry spočívala v tom, že jednak nepozval Práška k novoroční audienci na Hradě, při jiném oficiálním setkání mu pak demonstrativně nepodal ruku. Viz KLIMEK Antonín: *Boj o Hrad* (1), Praha, 1996, str. 303–305.

¹⁴ Antonín Klimek se v knize *Boj o hrad* zmiňuje o tom, že právě Václav Donát byl tím, kdo v únoru 1924 svolal poradu senátní „koaliční desítky“, jejímž výsledkem byl závěr, že Práškovu setrvání ve funkci předsedy senátu je neudržitelné. Viz KLIMEK, Antonín: *Boj o Hrad* (1), str. 304.

Faktem však je, Josef v uvedených orgánech nezískal (až na členství předsedy klubu lidovců) žádnou vrcholovou (representativní) funkci, tak jako v čase okresní správní komise. Zmínka o jeho osobě v zápisech z jednání těchto orgánů tak asi i logicky dost ubývá. Asi dvakrát se jeho jméno objeví v souvislosti s debatou o okresním rozpočtu, nicméně když srovnáme, jak často je třeba v zápisech z jednání okresního výboru zmiňováno jméno bývalého předsedy okresní správní komise Matěje Šlechty a kolik prostoru je zde věnováno mému pradědečkovi, jedná se o značný nepoměr.

Přečten a vzat na vědomí výnos zemského úřadu v Praze ze dne 18. IV. 1931 č. 96.508/4 - 422/1 ai 1931, podle něhož zemský výbor neschválil okresního rozpočtu ani okresních přírůžek na rok 1931 a nařídil, aby rozpočet ten podle určitých směrnic uveden byl do rovnováhy, při čemž možno počítati se zemským příspěvkem na úhradu schodku rozpočtového v částce 477.049 Kč. Po debatě, které zúčastnili se všichni členové okresního výboru, zejména také členové Josef Bezděkovský a M. Šlechta, usneseno uvést rozpočet do rovnováhy, při čemž bude pořízeno s nedoplatkem okresních přírůžek ve výši 580.013 Kč (čistý aktivní nedoplatek) a základem byl vzat rozpočet na rok 1928.

Nejvíce tak lze z daných zápisů vysledovat, jak často se pradědeček těchto jednání vůbec účastnil, respektive kolik měl (omluvených i neomluvených) absencí. Pokud již za éry okresní správní komise nepatřil Josef mezi zrovna nejpilnější členy tohoto orgánu (pokud jde o docházku), pak především o prvních letech jeho působení v okresním výboru i zastupitelstvu (1929–34) to platí o to více. Nejvíce absencí v obou těchto orgánech „nasbíral“ v roce 1932, kdy se třeba neúčastnil poloviny jednání okresního výboru. Protože se však jednalo o souvislé období ohraničené koncem dubna a začátkem prosince, nelze vyloučit, že v tomto čase měl Josef i určité zdravotní obtíže, případně že byl nějaký čas v lázních, jak mi o tom vyprávěl i můj dědeček Ladislav¹⁵. Celkově se Josef v období 1929–1934 neúčastnil 13 z 55 schůzí okresního výboru. Čtyřikrát dostal naopak příležitost dělat verifikátora zápisu z jednání tohoto orgánu, což je určitě méně, než jak často se k této činnosti dostal v okresní správní komisi.

Kromě samotné účasti na jednáních okresních orgánů, která se přitom v druhém funkčním období (1935–40) o něco zlepšila (8 absencí z 52 schůzí), nám o Josefově aktivitě v okresních orgánech nejvíce říkají dva zápisy z roku 1936. Zdá se z nich, jako by se pradědeček alespoň na čas zhlédl v silniční agendě (již se chtěl zřejmě věnovat již od roku 1935, kdy neúspěšně kandidoval do okresní silniční komise). Dne 9. listopadu 1936 nejprve vystoupil na zasedání okresního zastupitelstva s prohlášením, že klub lidoveckých zastupitelů nebude moci podpořit okresní rozpočet na rok 1937, pokud do něj nebude dodatečně zahrnuta částka 50 tisíc na financování druhé etapy silnice Dolní Cerekev–Hojkov, a dosáhne v tomto směru příslušné úpravy rozpočtu¹⁶. O deset dní později pak na jednání okresního výboru prosadil projekt silniční přípojky pro osadu Chválov na okresní silnici Pelhřimov–Řemenov s tím, že finance na tuto úpravu původního projektu mají být získány „úsporami při stavbě této silnice“¹⁷.

¹⁵ Tuto teorii trochu vyvrací fakt, že ze čtyř zasedání okresního zastupitelstva, která proběhla v roce 1932, se Josef neúčastnil jen jednoho v červnu, zatímco však již koncem srpna byl jednání zastupitelů přítomen.

¹⁶ MZA v Brně – SOKA Pelhřimov, fond OÚ PE, kniha 2, str. 55.

¹⁷ MZA v Brně – SOKA Pelhřimov, fond OÚ PE, kniha 4, str. 178. Již v zápise z výše zmiňovaného jednání okresního zastupitelstva je uvedeno, že Josef Bezděkovský patřil mezi ty zastupitele, kteří se zapojili do „živé debaty“. Není zde však uvedeno, čeho se jeho připomínka týkala. Je však možné, že již zde z jeho strany zaznělo to, co pak uvedl na jednání okresního výboru.

Že práce v okresním výboru nebyla spojena jen s účastí na samotných jednáních okresního výboru či zastupitelstva, nám dokládá Pamětní kniha obce Cejle¹⁸. Zmínka o účasti Josefa Bezděkovského z Rohozné „jako zástupce z okresu“ na jednání komise, která se sešla dne 19. června 1936 za účelem ustavení „újezdu měšťanských škol“¹⁹ je sice stručná, přesto však stojí za to ji zde uvést. Jedná se totiž o jeden ze dvou případů, kdy jméno mého pradědečka bylo zaneseno do dochovaných kronik některé z obcí na Pelhřimovsku (mimo jeho rodnou Rohoznou).

4.3 Lidovec a křesťanský zemědělec

Z vyprávění mého dědečka Ladislava jsem již delší dobu věděl, že pradědeček Josef byl dlouholetým členem Československé strany lidové (ČSL). Ta však byla ustavena až po vzniku samostatného Československa v lednu 1919, tj. o hodně později, než se Josef začal angažovat v obecní politice. Kořeny Josefova působení u katolicky orientovaných lidovců je tak třeba hledat v jeho účasti ve Sdružení českých katolických zemědělců pro království České, respektive později v Hospodářském sdružení českých křesťanských zemědělců pro království České, což byly organizace napojené v době svého vzniku na Stranu katolického lidu.

Zda byl můj pradědeček členem prvního z uvedených sdružení již v době jeho vzniku v červenci 1904, to s jistotou říci nemůžeme. Jisté však je, že v červnu roku 1907, tedy v období, které bylo pro tuto organizaci (sdružující tehdy již kolem 10 000 členů) do určité míry zlomové, se účastnil valné hromady sdružení a byl dokonce zvolen za jednoho z náhradníků do jeho výboru²⁰. Ono jednání se uskutečnilo asi měsíc po volbách do říšského sněmu, v nichž sdružení pod hlavičkou Strany katolického lidu poměrně uspělo. Šest ze sedmi poslanců, které tato strana získala, bylo totiž spjato právě s tímto zemědělským spolkem. O jeho významu přitom svědčí i fakt, že před těmito volbami zvolili katoličtí zemědělci svou vlastní volební strategii, kterou si i hradili z vlastních zdrojů²¹. S tímto se ale sdružení v dalším období nespokojilo, a my můžeme sledovat, jak jeho členové na půdě Strany katolického lidu postupně prosazují přeměnu její původní konzervativní orientace na orientaci křesťansko-sociální. To nakonec na 3. sjezdu strany v roce 1910 vyústilo ve změnu jejího názvu na Křesťansko-sociální stranu²².

Katoličtí zemědělci však nechtěli jen „dělat politiku“, ale měli zájem i na tom, aby vznikla organizace, která by se zabývala hospodářskou činností ve prospěch rolníků a rozvinula

¹⁸ Pamětní kniha obce Cejle, str. 57. Digitalizovaná podoba dostupná zde: <https://docplayer.cz/105179644-Pametni-kniha-obce-cejle.html>

¹⁹ Pamětní kniha Cejle k tomu uvádí toto: „Dne 20. prosince 1935 byl vydán zákon o újezdních měšťanských školách. V důsledku toho svolal okresní školní výbor v Pelhřimově do školy v Dolní Cerekvi komisi, aby upravila obvod čili újezd pro tuto školu.... Utvoření újezdu bylo schváleno a tvoří jej obce Dolní Cerekve, Spělov, Hutě, Rohozná, Cejle a Kostelec. Do zdejší školy budou docházeti žáci 5 roků a další 3 až 4 roky budou povinně docházeti do újezdní měšťanské školy v Dolní Cerkvi.“

²⁰ Viz článek v časopise Čech, dostupný zde: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:a2f0d3d0-7736-11e6-8644-001018b5eb5c?page=uuid:6af19cc0-775a-11e6-ad48-05056825209&fulltext=Josef%20Bezděkovský%20Rohozná>.

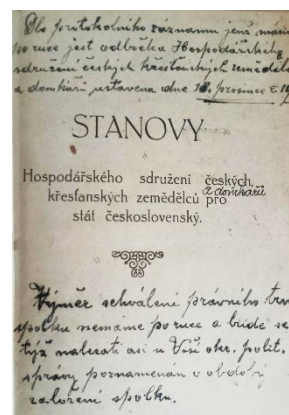
²¹ MAREK, Pavel: Český katolicismus 1890–1914, kapitoly z dějin českého katolického tábora na přelomu 19-20. století, str. 170–171.

²² Tamtéž, str. 40–43.

svépomocné aktivity. V srpnu 1908 tak vzniklo Hospodářské sdružení katolických zemědělců pro království České, tedy organizace, která měla zprostředkovávat svým členům nákupy zboží za velkoobchodní ceny a prodeje zemědělských produktů, zejména obilí²³. Ze zpráv v týdeníku Čech přitom víme, že můj pradědeček byl s největší pravděpodobností na ustanovující Valné hromadě tohoto sdružení nejprve zvolen za jednoho ze dvou místopředsedů této schůze, a na jejím konci pak získal post jednoho ze členů výboru celého sdružení²⁴. Ze stejného zdroje se pak dozvídáme, že 28. října 1908 se měl aktivně účastnit jedné ze schůzí sdružení a měl zde jednu z přednášek na téma „důležitost hospodářského sdružení“, a to ve společnosti takových osobností, jako byl říšský poslanec za katolický tábor (a později za 1. republiky i dlouholetý lidovecký poslanec) Josef Myslivec nebo tajemník sdružení (a jeden z pradědečkových svědků na svatbě) Josef Fikejzl²⁵.

Na politickém kolbišti (tj. v rámci onoho „politického“ sdružení katolických zemědělců) však pradědečkovi tyto jeho aktivity zřejmě nikterak nepomohly, neboť jeho jméno se v letech 1910–11 objevuje opět „jen“ na seznamu náhradníků výboru sdružení²⁶. Čistě spekulovat přitom můžeme nad tím, zda tento výsledek nemohl nějak ovlivnit fakt, že se Josefovi v roce 1910 doslova pod rukama rozpadla místní skupina Sdružení venkovské mládeže²⁷, což byla další z katolicky orientovaných zájmových organizací, přičemž někteří z jejích členů figurovali aktivně i ve druhém z těchto sdružení. Najdeme zde například i oba svědky na pradědečkově svatbě, vedle Josefa Fikejzla tedy i Josefa Nováka (pozdějšího dlouholetého funkcionáře hospodářského sdružení křesťanských zemědělců a zejména pak „prohradně“ orientovaného lidoveckého poslance²⁸).

V aktivní činnosti u katolických zemědělců, zdá se, pradědeček pokračoval i za první republiky, kdy došlo k ustavení celostátního Hospodářského sdružení českých křesťanských zemědělců a domkařů pro stát československý, a kdy tato organizace představovala hlavní pilíř Československé strany lidové na českém venkově. Ve starší literatuře se můžeme setkat s tvrzením, že sdružení mělo velkou zásluhu na získání zemědělců pro práci v lidové straně.²⁹ Není však pochyb o tom, že se sdružení v první řadě zaměřovalo na hájení zájmů svých členů. Ty se přitom někdy dostávaly do konfliktu se zájmy jiné zemědělsky orientované strany, Republikánské strany zemědělského a

²³ Tamtéž, str. 172.

²⁴ Viz článek v časopise Čech ze dne 25. 8. 1908, str. 8, byť je zde zmiňován „K. Bezděkovský“, nicméně u povolání je dále uvedeno „mlynář z Rohozně“, takže lze předpokládat, že zde jde o překlep a mělo zde být správně uvedeno „J. Bezděkovský“.

²⁵ Viz článek v časopise Čech ze dne 24. 10. 1908, str. 2.

²⁶ Viz články v časopise Čech ze dne 17. 8. 1910, str. 3 a 2. 7. 1911, str. 3.

²⁷ Viz dopis pradědečka (jednatel dané místní skupiny) na okresní CK hejtmanství v Pelhřimově z 11. 1. 1911, kde uvádí, že tato místní skupina „následkem rozejití se členů zanikla.“

²⁸ FIALA, Petr a kol: Český politický katolicismus 1848–2005, str. 260.

²⁹ BLABOLIL, František: Křesťanské politické hnutí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku a Československá strana lidová, II. část: Zájmové složky Československé strany lidové a přidružené organizace, str. 14.

malorolnického venkova, neboli strany agrární. Příkladem budiž záležitost obilního monopolu, kdy se agrárikům podařilo do čela Obilní společnosti dosadit svého předního stranického národohospodáře (a pozdějšího ministra) Ladislava Feierabenda, který tak byl zodpovědný i za některé ne zcela férové obchodní praktiky této společnosti (viz blíže kapitola 4.6). Zásadní vliv mělo sdružení též při formování lidoveckého „receptu“ na agrární krizi, doléhající na zemědělce od počátku třicátých v časech hospodářské krize. Návrhy sdružení se týkaly zejména prosazení ochrannářské celní politiky na dovoz zemědělských výrobců, regulování dovozu životních potřeb z cizích zemí či zavedení výmelnosti pšenice a žita. Ne všechny z těchto bodů se sice podařilo prosadit, ovšem třeba i samotné zvýšení agrárních cel podporované též agrárníky domácími zemědělci (byť spíš těm velkým) obecně jistě pomohlo³⁰.

O tom, jaký vliv mělo ve své době toto profesní sdružení, nám vypovídá i jeho poměrně široká členská základna. Ta čítala počátkem třicátých let 872 odboček a 18 200 organizovaných členů³¹. Jednu z nich řídil jistý čas i můj pradědeček. Vyplývá to alespoň z dokumentů o konání valné hromady místní organizace tohoto sdružení v Rohozné, podle nichž byl jejím předsedou minimálně v letech 1923–28³². Žádnou zmínku však o něm nenajdeme v dostupných výtiscích časopisu tohoto sdružení Venkovan (ročníky 1921 a 1929).

Jméno Josefa Bezděkovského se ale v souvislosti s uvedeným sdružením objevuje znovu roku 1937, kdy je spolu s Josefem Jirsou, svým stranickým kolegou z okresního výboru v Pelhřimově, podepsán pod společným stanoviskem dvaceti tří hospodářských odboček tohoto sdružení v pelhřimovském okrese. V něm se uvádí, že se dotyční nezúčastní voleb delegáta do Zemědělské rady, a to v souladu se stanoviskem ústředí celého sdružení, aby tímto společně vyjádřili protest proti zastaralému volebnímu řádu, který nevychází z poměrného zastoupení³³. Patrně se zde tak setkáváme s určitým dokladem výše zmiňovaného napětí mezi agrárníckými a lidoveckými politickými a zájmovými skupinami.

Pokud jde o pradědečkovu působení v samotné lidové straně, mnoho dokladů jsem žel v archivech nenašel. A to i přesto, že Pelhřimov byl jedním z devíti měst v rámci kraje Praha, kde měli lidovci svůj oblastní sekretariát³⁴. Žádný přímý doklad tak třeba neexistuje ani o tom, že Josef za tuto stranu kandidoval v prvních obecních volbách po vzniku samostatného Československa v květnu 1919, a byl za ni následně opětovně zvolen rohozenským starostou. Když si však uvědomíme, že za tuto stranu byl o půl roku později prokazatelně nominován do Okresní správní komise coby její místopředseda, jeví se toto víc než pravděpodobné.

³⁰ TRAPL, Miloš: Politický katolicismus a Československá strana lidová v letech 1918–1938, Praha 1990, str. 111.

³¹ Tamtéž, str. 215.

³² MZA v Brně – SOKA Pelhřimov, inv. č. 1011, kart. 548, str. 15–16. Z dalších zde uvedených dokladů vyplývá, že v roce 1929 neměly úřady úplně jasno, kdo je předsedou této organizace, a že v roce 1931 tuto funkci již vykonával nějaký pan Jiroušek. Jinak dle stanov daného sdružení musela mít odbočka minimálně 15 členů. Nelze tak vyloučit, že danou odbočku tvořili kromě zemědělců v samotné Rohozné i zemědělci z nějaké nedaleké vesnice.

³³ MZA v Brně – SOKA Pelhřimov, fond OÚ PE, inv. č. 919, kart. 364 (Rohozná 1900–31), str. 276.

³⁴ TRAPL, Miloš: Politický katolicismus a Československá strana lidová v letech 1918–1938, str. 205.

S jistotou však víme, že Josef kandidoval v Rohozné za lidovce v druhých obecných volbách roku 1923, a že i když již z důvodu vítězství agrárníků v těchto volbách nemohl dále pokračovat ve funkci starosty, byl za tuto stranu nominován alespoň do finanční komise. Zde prokazatelně působil ještě 10. října 1926. Tehdy je totiž datována jeho stížnost okresní správní komisi na vedení obce, že se poslední jednání finanční komise v Rohozné uskutečnilo až v osm hodin večer. Na tomto listě je poněkud pikantní již to, že jej Josef adresoval úřadu, jehož byl tehdy místopředsedou. Možná i proto neopomněl zmínit, že stejný problém jako on měl tehdy i lesník Ferdinand Musel, neboť *„oba stěžovatelé bydlí od obce vzdáleni a večer nemohou do schůze chodit“*. Sám pak ještě připomíná, že v inkriminovaný den *„byl účasten schůze okresní správní komise a vrátil se večer.“*³⁵

Asi nejzajímavější písemnosti dokumentující pradědečkovu angažmá v Československé straně lidové se ale vážou k jeho již zmiňovanému působení v pelhřimovském okresním zastupitelstvu. To začalo, jak již více, v roce 1929, tedy po volbách do okresních a zemských zastupitelstev v listopadu 1928, které pro lidovou stranu dopadly výrazně hůře než předchozí parlamentní volby v roce 1925. Zatímco v těch parlamentních získali lidovci v celých Čechách (kam spadal i pelhřimovský okres) 296 712 hlasů (cca 8 %), v roce 1928 při zmiňovaných volbách to již bylo jen 246 258 hlasů. Více než padesátitisícový úbytek hlasů přitom zcela jistě souvisel s působením lidovců ve vládě tzv. panské koalice (tj vládě bez účasti levicových stran) ustavené v roce 1926.

Pokud jde o dokumenty související s pradědečkovým působením v tomto čase u lidovců, zmiňme na prvním místě tzv. revers, tedy doklad, v němž všichni zastupitelé okresu Pelhřimov za ČSL deklarují, že *„svůj mandát do okresního zastupitelstva přijali od Čsl. strany lidové“* a zavazují se tak, že *„budou dle programu strany a dle jejího zájmu pracovat“*, přičemž *„kdyby okresní organizace s působením jejich nebyla spokojena, že mandát svůj dají k dispozici.“*³⁶ Jde tak o krásný doklad toho, že i na této úrovni fungoval systém, v němž zastupitel (stejně jako poslanec či senátor) je především vykonavatelem vůle dané politické strany a až potom zástupcem svých voličů³⁷.

O způsobu, jakým se tehdy v lidové straně vybírali okresní zastupitelé či členové okresního výboru, zase hezky vypovídá prohlášení Jana Havla, okresního důvěrníka za stranický okres Pacov, v němž dotýčný jménem své okresní organizace navrhuje, aby *„do okresního výboru za lidovou stranu byl zvolen pan Bezděkovský, mlynář.“*³⁸ Okresní důvěrníci přitom jednak stáli v čele okresní lidovecké organizace (jejichž působnost se kryla s působností okresních soudů) a kromě toho ji i zastupovali v širším vedení české zemské organizace strany (v tzv. zemském zastupitelstvu). V rámci politického okresu byly takovéto stranické okresy dva. Již zmiňovaný pacovský okres a pak samozřejmě okres pelhřimovský, kam spadala i Rohozná.

³⁵ MZA v Brně – SOKA Pelhřimov, fond OZ PE, inv. č. 156, kart. 14, str. 28.

³⁶ MZA v Brně – SOKA Pelhřimov, fond OZ PE, inv. č. 59, kart. 4 (Sjezdy, slavnosti, oslavy, úmrtí, oznámení).

³⁷ BROKLOVÁ, Eva: Československá demokracie, politický systém ČSR 1918–1938, str. 73.

³⁸ MZA v Brně – SOKA Pelhřimov, fond Okresní zastupitelstvo Pelhřimov (OZ PE), inv. č. 59, kart. 4 (Sjezdy, slavnosti, oslavy, úmrtí, oznámení).

Asi nejvíce nám o pradědečkově postavení v lidové straně řekne zápis z 1. schůze klubu lidoveckých zastupitelů z 31. ledna 1929. Dozvídáme se z něho totiž, že byl Josef tehdy jednak zvolen předsedou tohoto šestičlenného klubu, a dále že byl na návrh důvěrníků za Pelhřimovsko a Pacovsko jednomyslně (všemi šesti hlasy členů lidoveckého klubu) nominován na jednoho ze dvou zástupců lidové strany v nově ustaveném okresním výboru³⁹. Pozici v okresním výboru Josef obhájil i po nových okresních volbách v roce 1935, není však již jisté, zda v té době stále zastával i pozici stranické „jedničky“ na okrese. O tom, že tomu tak již tehdy být nemuselo, by přitom mohl svědčit jednak fakt, že při volbě členů okresního výboru za lidovce nezískal Josef v pětičlenném klubu jednomyslnost, a dále že neuspěl ve stranické volbě, která se týkala pozice náhradníka za člena okresní silniční komise, kdy získal jen jeden hlas z pěti⁴⁰.

4.4. Kandidatura do sněmovny a účast ve volbách do zemského sněmu

Již můj dědeček Ladislav v minulosti vyprávěl, že jeho otec dostal jednou nabídku kandidovat za lidovce do Poslanecké sněmovny. Nevěděl však žádné podrobnosti, a tak jsem měl trochu tendenci vnímat toto jeho vyprávění jako součást jakési rodinné legendy, které se občas v rodinách tradují.

Tak tomu bylo až to chvíle, kdy se mi podařilo dostat ke zdigitalizované podobě katolického týdeníku Čech z 1. listopadu 1925, který obsahuje mimo jiné kandidátní listinu pro nadcházející volby do Poslanecké sněmovny a Senátu, které se měly uskutečnit 15. listopadu téhož roku. Díky tomu teď již s jistotou vím, že mlynář Josef do Poslanecké sněmovny vskutku kandidoval, a to za volební obvod Praha B (tj. Praha-venkov), kam dle tehdejší mapy volebních obvodů spadal i okres Pelhřimov.

Při pohledu na danou kandidátní listinu se sice zdá, že z 11. místa měl pradědeček jen pramalou šanci uspět, zvláště vezmeme-li v potaz, že celkově (za všechny volební kraje) získali lidovci jen 31 mandátů (byť jen agrárníci a komunisté jich tehdy získali více)⁴¹. Pokud však měl můj dědeček pravdu v tom, když tvrdil, že Josefova manželka Anežka mu kandidaturu (z obavy, kdo se pak bude starat o rozsáhlé hospodářství) nedovolila, pak to může znamenat jen dvě věci. Buď svou kandidaturu pradědeček skutečně na poslední chvíli stáhl (ač již byla zveřejněna v novinách), nebo že přeci jen ve volbách uspěl, ale získaný mandát musel na nátlak své manželky nakonec odmítnout. Tuhle verzi sice nepovažuji s ohledem na tehdejší systém vázaných kandidátních listin za moc pravděpodobnou, a to zvláště když vezmeme v potaz, že z celkového výčtu lidoveckých poslanců, zvolených v těchto volbách, se za daný volební okres do Poslanecké sněmovny dostaly jen první tři osobnosti na kandidátce. Neměli bychom však na druhou stranu zapomínat na to, že se v tehdejší Československu pro výpočet volebního čísla aplikovala tzv. Hárova metoda, která vedla k tomu, že v prvním skrutiniu bylo konkrétními

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ MZA v Brně – SOKA Pelhřimov, fond OÚ PE, kniha 2, str. 3 a 16.

⁴¹ Výsledky voleb (z hlediska počtu mandátů) byly následující: Agrárníci 45, lidovci 31, sociální demokraté 29, národní socialisté 28, živnostníci 13, komunisté 41. Viz Český statistický úřad: Volby do Poslanecké sněmovny Národního shromáždění ČSR 1920–1935, dostupné zde: https://www.czso.cz/documents/10180/20536230/4219rr_2.pdf/852c3823-dc8e-42e6-af74-413e6339561c?version=1.0.

jmény poslanců obsazeno méně mandátů než ve 2. a 3. skrutiniu, přičemž v těchto dvou skrutiniích se již nikterak nepřihlíželo k pořadí, v němž byli kandidáti uvedeni na krajských listinách⁴². Nelze tak zcela vyloučit, že Josefovi jeho konexe přeci jen umožnily daný mandát získat. Úplně vyloučená ale nemusí být ani možnost, že si pradědeček celý ten příběh o nesouhlasu své manželky s kandidaturou vymyslel, aby před svým okolím (včetně svých dětí) svůj neúspěch ve volbách nějak zakryl.

Ať už tomu bylo jakkoliv, Josefův vnuk Vladimír Bezděkovský z Vodňan vzpomíná na to, že Anežka byla k politickému působení svého manžela obecně spíše kritická. Vytýkala mu prý totiž, že dělá jenom politiku a o své hospodářství se moc nestará, protože pořád jezdí jenom na schůze a utrácí peníze, aby byl volen. Zda byl v tomto směru ale úspěšný i v souvislosti s danými volbami do Poslanecké sněmovny, to se už ale patrně nedozvíme.

Přesto to nebyl jediný případ, kdy se pradědeček pokusil dostat se do vyšších (míněno celostátních) pater české politiky. Příležitost se mu naskytla při volbách do zemského sněmu v listopadu 1928. Opět nám o tom praví katolický týdeník Čech a my díky tomu víme, že na celostátní kandidátce, která byla pro tyto volby ustanovena, figuroval na prakticky nezvolitelném 32. místě (z 60)⁴³. Co ho k účasti v těchto volbách vedlo, o tom můžeme jen spekulovat. Nabízí se buď možnost, že mu dělalo dobře být, byť jakkoliv omezeně, v kontaktu s onou celostátní politikou. Ale je klidně jen možné, že byl o to požádán vedením lidové strany, aby pomohl k naplnění celé kandidátky. Ona v podstatě nevolitelná pozice může být též dokladem toho, že prababička Anežka ve svém úsilí zabránit svému muži v přechodu na celostátní politickou úroveň byla víceméně úspěšná.

4.5. Stavba silnice do Plevnice

To, že pradědeček Josef patřil mezi ty regionální politiky, kterým záleží na kvalitní dopravní (silniční) infrastruktuře, jsme již naznačili v kapitole 4.2. Vypovídá ale o tom i zápis v pamětní knize obce Plevnice, tedy z obce, odkud pocházela pradědečkova manželka Anežka. V souvislosti s výstavbou spojovací silnice do této obce ze státní silnice, vedoucí z Pelhřimova do Jihlavy, se zde dočítáme toto. „*Také by se bylo nic nedokázalo, kdyby byl Josef Benýšek⁴⁴ neměl švagra Josefa Bezděkovského, mlynáře v Rohozné, náměstkem v okresní správní komisi, a ten byl hlavní pracovník, který nám s velkými potížemi silnici vybudoval. Neboť starostou okresní správní komise byl velkostatkář a poslanec p. Václav Donát z Pavlova, a ten ztěžoval práci p. Josefa Bezděkovského, jednak z toho důvodu, že obec Plevnice volila většinou lidovou*

⁴² BROKLOVÁ, Eva: Československá demokracie, politický systém ČSR 1918–1938, str. 80–81.

⁴³ Čech, 13. 11. 1928, Kandidátní listiny k zemským volbám, str. 1. V uvedeném článku je uveden i stručný přehled kandidátů za stranu agrární, včetně zmínky, že na 18. nevolitelném místě za ně kandiduje římskokatolický farář Dr. Okaník. „*Kanovník Okaník je pouhou volavkou, je dost s podivem, že se k tomu propůjčil,*“ píše se v tomto článku a mě napadá, zda minimálně pro voliče z pelhřimovského okresu nemohl být takovou „volavkou“ i můj pradědeček.

⁴⁴ Tato citace je dokladem toho že u psaní jména „Benýšek“ x „Beníšek“ neexistovala úplná jednotnost. Viz i třeba příklad školního vysvědčení Anežky, kde je dotyčná uváděna jako „Benýšková“. Mnohem častěji se však toto příjmení uváděno s „i“.

stranu, a tu p. Bezděkovský zastupoval a p. Donát byl za stranu republikánskou, avšak p. Bezděkovský nedal se jen tak odbyti a stále pracoval až se věc stala skutkem.“⁴⁵

Snažil jsem se toto tvrzení konfrontovat s dostupnými archivními materiály a musím říci, že kdybych měl svůj názor na to, nakolik se Josef skutečně zasloužil o výstavbu uvedené silnice, stavět pouze na těchto dokladech, nebylo by to zrovna jednoduché. V podstatě jsme totiž odkázáni jen na zápis z jednání Okresní správní komise z 26. května 1923, kde se Josef

dotazuje na stav přípravy dané silnice, načež mu předseda Donát odpovídá, že na příslušném projektu stavby se již začíná pracovat⁴⁶. Pokud přitom vezmeme v potaz, že oficiální žádost o jeho realizaci a financování z okresního rozpočtu podala obec Plevnice teprve 2. prosince 1922, nezdá se, že by projekt měl mít nějaké kritické zpoždění. Je však možné, že Donátova reakce z května 1923 nebyla úplně pravdivá, neboť teprve měsíc po této schůzi píše místopředseda Zemského správního výboru Novák na Okresní správní komisi dopis, v němž uvádí, že technické oddělení jeho úřadu zaslalo zemského technika „za účelem vytrasování silnice z Plevnice na erár. silnice Pelhřimov–Jihlava a zhotovilo projekt“, a to vše „na útratu okresu tamního.“⁴⁷ Vyloučit však nelze ani to, že si tento dopis vyžádal sám pradědeček, aby se přesvědčil, jak se věci mají. Ať už to bylo jakkoliv, faktem je, že se tento dopis dostal přímo k Josefovým rukám, o čemž svědčí signatura o jeho převzetí.

⁴⁵ Viz Pamětní kniha obce Plevnice, dostupná zde [File.ashx\(olesna.cz\)](http://File.ashx(olesna.cz)).

⁴⁶ MZA v Brně – SOKA Pelhřimov, fond OZ PE, kniha 5, str. 77.

⁴⁷ MZA v Brně – SOKA Pelhřimov, fond OZ PE, inv. č. 59, kart. 66.